

פרק ראשון - ביצה שנולדה

ב. משנה (א-ב): °

ביצה שנולדה ביום טוב -

בית שמאי אומרים: תאכל;

ובית הלל אומרים: לא תאכל.

בית שמאי אומרים:

שאור - בכזית,

וחמץ - בככותבת;

ובית הלל אומרים:

זה וזה - בכזית.

השוחט חיה ועוף ביום טוב -

בית שמאי אומרים:

יחפור בדקר ויכסה;

ובית הלל אומרים:

לא ישחוט,

אלא אם כן היה לו עפר מוכן מבעוד יום;

ומודים, שאם שחט -

שיחפור בדקר ויכסה.

שאפר כירה מוכן הוא.

גמרא:

במאי עסקינן?

אילימא - בתרנגולת העומדת לאכילה;

מאי טעמייהו דבית הלל?

אוכלא דאפרת הוא!

אלא - בתרנגולת העומדת לגדל ביצים;

מאי טעמייהו דבית שמאי?

מוקצה היא!?

ומאי קושיא?

דלמא בית שמאי לית להו מוקצה.

קא סלקא דעתין -

דאפילו מאן דשרי במוקצה - בנוולד אסור;

מאי טעמייהו דבית שמאי!?

אמר רב נחמן:

לעולם בתרנגולת העומדת לגדל ביצים,

ודאית ליה מוקצה - אית ליה נולד,

ודלית ליה מוקצה - לית ליה נולד,

בית שמאי - כרבי שמעון,

ובית הלל - כרבי יהודה.

ומי אמר רב נחמן הכי?

והתנן (שבת כא: ג):

בית שמאי אומרים:

מגביהין מעל השלחן עצמות וקליפין;

ובית הלל אומרים:

מסלק את הטבלא כולה ומנערה;

ואמר רב נחמן:

אנו אין לנו אלא בית שמאי - כרבי יהודה,

ובית הלל - כרבי שמעון!?

אמר לך רב נחמן -

גבי שבת,

דסתם לן תנא כרבי שמעון,

דתנן (שבת כד: ד):

מחתכין את הדלועין לפני הבהמה,

ואת הנבלה לפני הכלבים;

מוקים לה לבית הלל כרבי שמעון;

ב: אבל גבי יום טוב,

דסתם לן תנא כרבי יהודה,

דתנן (כאן ד: ג):

אין מבקעין עצים,

לא מן הקורות, ולא מן הקורה שנשברה ביום טוב;

מוקים לה לבית הלל כרבי יהודה.

רש"י

לאכילה וקליפי אגוזים ולא חיישינן למוקצה: ובית הלל אומרים. אין מטלטלין אותן בידים שמוקצה הן: אלא מסלק הטבלא. שיש תורת כלי עליה ומנערה: ואמר רב נחמן אנו אין לנו. בשיטת משנה זו לפי שמוחלפת שיטתה אלא כך שמעתי מרבותינו דבית שמאי כרבי יהודה ומחמרי ובית הלל כרבי שמעון: מחתכין דלועין. תלושין לפני הבהמה ולא אמרינן טרחא דלאו צורך הוא: ואת הנבלה לפני הכלבים. ואע"פ שנתנבלה בשבת דבין השמשות לא היתה עומדת לאכילת כלבים אפילו הכי שרי דלית לן מוקצה בשבת הלכך מגביהין מעל השלחן דמיירי בשבת מוקים לבית הלל דנימרו כר' שמעון כי היכי דלא תקשי הלכתא אהלכתא דקיימא לן הלכה כסתם משנה וקיימא הלכה כבית הלל: אבל גבי יום טוב. דאשכחן דסתם רבי כרבי יהודה: דתנן אין מבקעין עצים. ב"ט: לא מן הקורות. הסדורות זו על גב זו בקרקע ועומדות לבנין: ולא מן הקורה שנשברה ב"ט. ואע"פ שעומדת מעכשיו להיסק הואיל ובין השמשות לאו להכי קיימא כיון דאתקציא לבין השמשות אתקציא

מתני' ביצה: לא תאכל. בו ביום בגמרא מפרש טעמא: שאור בכזית. משום דהני תלת מילי הוו מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל גבי יו"ט תנא להו גבי הדדי ובגמרא מפרש טעמייהו: בככותבת. תמרה: יחפור בדקר. פיל"א בלע"ז: ומודים שאם שחט כר'. כדמפרש טעמא בגמ' כשיש לו דקר נעוץ מבעוד יום: שאפר כירה מוכן הוא. בגמרא בעי מאי קאמר: גמ' העומדת לאכילה. שאינה מוקצת: אוכלא דאפרת. אוכל שנפרד וחבירו במנחות חבורי אוכלין כמאן דמפרתי דמו וכן בשחיטת חולין (עג): לית להו מוקצה. דדלמא כר' שמעון סבירא להו דאמר בפרק [כירה] (שבת מד.) מותר השמן שבנר ושבקערה אסור (דברי רבי יהודה) ור"ש מתיר: קא סלקא דעתין. להכי פרכינן מאי טעמייהו דבית שמאי דקא סלקא דעתין דאפי' לר' שמעון דשרי במוקצה בנוולד אסיר דאילו במוקצה סבירא ליה לא מקצי איניש מדעתיה מידי דחזי ליה אבל נולד לא הוה ידע דנהוי דעתיה עליוה: ומי אמר רב נחמן הכי. דבית הלל כר' יהודה: מגביהין. בשבת מעל השלחן עצמות שאינן ראויין

מכדי מאן סתמיה למתניתין? רבי;
מאי שנא בשבת דסתם לן כרבי שמעון,
ומאי שנא ביום טוב דסתם לן כרבי יהודה?!

אמרי:

שבת דחמירא ולא אתי לזלולי בה -
סתם לן כרבי שמעון דמיקל,
יום טוב דקיל ואתי לזלולי ביה -
סתם לן כרבי יהודה דמחמיר.

במאי אוקימתא?

בתרנגולת העומדת לגדל ביצים,
ומשום מוקצה;

אי הכי -

אדמפלגי בביצה,

ליפלגוי בתרנגולת?!

להודיעך כחן דבית שמאי דבנולד שרי.

וליפלגוי בתרנגולת,

להודיעך כחן דבית הלל דבמוקצה אסרי!

וכי תימא -

כח דהתיירא עדיף ליה; ^ה

וליפלגוי בתרווייהו -

תרנגולת העומדת לגדל ביצים,

היא וביצתה -

בית שמאי אומרים: תאכל,

ובית הלל אומרים: לא תאכל?!

אלא אמר רבה:

לעולם בתרנגולת העומדת לאכילה,

וביום טוב שחל להיות אחר השבת עסקינן,

ומשום הכנה;

וקסבר רבה -

כל ביצה דמתילדא האידנא - מאתמול גמרה לה;

ורבה לטעמיה,

דאמר רבה:

מאי דכתיב (שמות טז, ה):

"וְהָיָה בַּיּוֹם הַשְּׁשִׁי וְהָכִינוּ אֶת אֲשֶׁר יִבְיֹאוּ?"

חול מכין לשבת,

וחול מכין ליום טוב,

ואין יום טוב מכין לשבת,

ואין שבת מכינה ליום טוב.

אמר ליה אביי: אלא מעתה -

יום טוב בעלמא תשתרי?!

גזרה משום יום טוב אחר השבת.

שבת דעלמא תשתרי?!

גזרה משום שבת אחר יום טוב.

ומי גזרינן?

והא תניא:

השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות -

מותרות לאכלן ביום טוב;

ואם איתא -

ליגזר משום הנך דמתילדן ביומיהן?!

אמר ליה:

ביצים גמורות במעי אמן מילתא דלא שכיחא היא,

ומילתא דלא שכיחא -

לא גזרו בה רבנן.

רב יוסף אמר:

גזרה משום פירות הנושרין.

אמר ליה אביי:

ג. פירות הנושרין טעמא מאי? ◦

גזרה שמא יעלה ויתלוש;

היא גופה גזרה,

ואנן ניקום ונגזור גזרה לגזרה?!

כולה חדא גזרה היא.

רש"י

מבעוד יום דלא שייך בה מוקצה: יום טוב בעלמא. שאינו אחר שבת:
שבת דעלמא. שאינו אחר יום טוב: תשתרי. לגמוע ביצה חיה שנולדה בו:
ומי גזרינן. ומי אחמור רבנן בביצה למגזר היתרא משום איסורא: [והתניא
וכו']. וא"ת הויה לה גזרה לגזרה דהנך דמתילדין ביומיהם נמי אינן אסורות
אלא משום גזרה דיום טוב אחר השבת תריץ הא מצי לאוקומי ביום טוב אחר
השבת דהשתא איכא למיגזר אטו דמתילדין ביומיהם ואשמועינן הך מתני'
דאפי' ב"ט אחר השבת מותרות הואיל ואינן נולדות ומשום הנך דמתילדן ליכא
למגזר דמילתא דלא שכיחא הוא בשם רבינו והא דאמרינן בכולי תלמודא^א שאין
גוזרין גזרה לגזרה מהאי קרא נפקא ושמרתם את משמרת עשו משמרת כלומר
גזרה למשמרת לתורתו ולא משמרת למשמרת שלא יעשו גזרה לגזרה: ואין
י"ט מכין לחבורו. לא גרסינן במלתיה דרבה דהא קרא קא דריש ושני ימים
רצופים בתורה לא אשכחן דמספיקא עבדינן להו: רב יוסף אמר. טעמא
דביצה בתרנגולת העומדת לאכילה וכדאוקימנא ובית הלל דאסרי משום פירות
הנושרין מן האילן בשבת וקא סלקא דעתך השתא גזרה היא משום פירות
הנושרין דלא נכלינהו דהא נמי לפירות הנושרין מן האילן דמיא שאף זו פרי
הנושר: ויתלוש. דהוה איסורא דאורייתא דהיינו קוצר שהוא אב מלאכה:
חדא גזרה היא. לא שתהא זו גזרה דלא ליתי לידי פירות הנושרין אלא כשנמנו
וגזרו על פירות הנושרין אף ביצה היתה במשמע ואע"ג דלית בה משום תלישה
מיהו מכלל גזרת חכמים היתה שאף היא פרי הנושר:

לכולי יומא אלמא אית לן מוקצה ביום טוב הלכך מוקי רב נחמן למתני' דאיידי
ביום טוב ובית הלל כר' יהודה ובעומדת לגדל ביצים ומשום מוקצה: מאן
סתם לן למתני' ר'. הוא סדר המשנה וכשראה דברי חכם וישרו בעיניו שנאן
סתם ולא הזכיר שם אומרו עליהן כדי שלא יהו שנויה מפי יחיד ונראין כאילו
נשנו מפי המרובים ויעשו כמותן: ולא אתי לזלולי ביה. אי מקילין בה
חדא קולא לא אתי לאקולי בה טפי: דהתיירא עדיף ליה. טוב לו להשמיענו
כח דברי המתיר שהוא סומך על שמועתו ואינו ירא להתיר אבל כח האוסרין
אינה ראייה שהכל יכולין להחמיר ואפילו בדבר המותר: ומשום הכנה.
דאסרי לה ב"ה כדמפרש ואזיל: דכל ביצה דמתילדא האידנא מאתמול
גמרה לה. ואף על גב דבידי שמים הוא אסור דבעינן כל סעודות שבת וסעודות
יום טוב שיהו מזומנות ומוכנות מבעוד יום של חול: ורבה. דאסר בהכנה
שאינה בידים ממש: לטעמיה דאמר רבה. בפסחים (מז:.) וילף מהכא
דמוקצה דאורייתא: והכיננו. והזמינו כגון מכאן אני אוכל למחר דאי משום
הכנה בידים ולומר שיאפו ויבשלו מבעוד יום בהדיא כתיב את אשר תאפו אפו
אלא הזמנה כפה קאמר וכתיב ביום הששי וסתם ששי חול הוא ואחשבה רחמנא
לסעודת שבת שיומינה מבעוד יום ובחול: ואין יום טוב מכין לשבת. ויום
טוב נמי קרוי שבת ובעיא סעודתו הזמנה והזמנתה בחול אבל סעודת חול לא
חשיבא ולא שייכא בה הזמנה הלכך באחד בשבת בעלמא לית לן למיסר ביצה
שנולדה ביה משום דאתכן בידי שמים דסעודת חול לא אצרכה רחמנא זמן

רבי יצחק אמר:
גזרה משום משקין שזבו.
אמר ליה אביי:
משקין שזבו טעמא מאי?
גזרה שמא יסחוט;
היא גופה גזרה,
ואנן ניקום ונגזור גזרה לגזרה! ?
כולה חדא גזרה היא.

כולהו כרב נחמן לא אמרי -
כי קושיין;
כרבה נמי לא אמרי -
הכנה לית להו;
אלא רב יוסף -
מאי טעמא לא אמר כרבי יצחק?
אמר לך -
ביצה אוכלא ופירות אוכלא,
לאפוקי משקין דלאו אוכלא.
ורבי יצחק מאי טעמא לא אמר כרב יוסף?
אמר לך -
ביצה בלועה ומשקין בלועין,
לאפוקי פירות דמגלו וקיימו.

ואף רבי יוחנן סבר גזרה משום משקין שזבו,
דרבי יוחנן רמי דרבי יהודה אדרבי יהודה ומשני:
תנן (שבת כב: א):
אין סוחטין את הפירות להוציא מהן משקין,
ואם יצאו מעצמן - אסורין;
רבי יהודה אומר:
אם לאוכלין - היוצא מהן מותר,
ואם למשקין - היוצא מהן אסור;
אלמא קסבר רבי יהודה -¹

כל לאוכלין -² אוכלא דאפרת הוא;
ורמינהו (עירובין ג: ח):
ועוד אמר רבי יהודה:
מתנה אדם על כלכלה של פירות ביום טוב ראשון,
ואוכלה בשני;
וכן ביצה שנולדה בראשון - תאכל בשני;
בשני - אין,
בראשון - לא!
ומשני רבי יוחנן:
מוחלפת השיטה;
ומדקא מרמי להו אהדדי,
ג: שמע מינה - חד טעמא הוא. °

רבינא אמר:
לעולם לא תיפוך,
ורבי יהודה לדבריהם דרבנן קאמר להו -
לדידי -
אפילו בראשון נמי שריא,
דאוכלא דאפרת הוא,
אלא לדידכו -
אודו לי מיהת דבשני שריא,
דשתי קדושות הן;
ואמרי ליה רבנן: לא,
קדושה אחת היא.

רבינא בריה דרב עולא אמר:
הכא בתרנגולת העומדת לגדל ביצים,
ורבי יהודה לטעמיה, דאית ליה מוקצה.

מיתיבי:
אחד ביצה שנולדה בשבת,
ואחד ביצה שנולדה ביום טוב,
אין מטלטלין אותה לא לכסות בה את הכלי,
ולא לסמוך בה כרעי המטה;

רש"י

משום משקין שזבו. דק"ל אסורין לכו ביום כדתנן ואם יצאו מעצמן אסורים (שבת קמג:). וביצה נמי דמיא להו שזבה ויצאת ממקום שהיתה בלועה: שמא יסחוט. וסחיטת פירות תולדה דדש היא שמפרקן מתוך זג שלהן כמפרק תבואה מקש שלה: חדא גזרה היא. כדפרישית כשגזרו על משקין שזבו אף ביצה היתה במשמע: כולהו. רבה דאוקי מתני' משום הכנה ורב יוסף ורבי יצחק דאוקמוה משום גזרה: כרב נחמן לא אמרי. משום מוקצה: כי קושיין. כדפרישין לעיל ליפלגו בתרומיהו: ומשקין לאו אוכלא. הלכך כשגזרו על משקין שזבו לא היתה ביצה במשמע שהיא אינה משקה אבל בכלל פירות הנושרין היתה: בלועה. בתוך התרנגולת וזבה לחוץ: ומשקין בלועין. בחרצן וזבין לחוץ: לאפוקי פירות דמגלו וקיימו. הלכך נשירת הביצה לאו בכלל נשירת הפירות: ואם יצאו מעצמן אסורין. בו ביום גזרה שמא יסחוט: אם לאוכלין. הן מכונסין הפירות הללו: היוצא מהן מותר. בו ביום דכיון דלא ניהא ליה בהני משקין ליכא למגזר שמא יסחוט: אלמא. מדקאמר אם לאוכלין היוצא מהן מותר: כל לאוכלין. אמר בדבר היוצא מהן: אוכלא דאפרת הוא. ואינו בכלל גזרת משקין שזבו: ועוד אמר ר' יהודה. לעיל מיניה תנן במסכת ערובין ראש השנה שהיה ירא שמא תתעבר ויהיו שני ימים טובים מערב אדם שני ערובין כו' דקסבר שתי קדושות הן אחד חול ואחד יום טוב ולא ידעין הי חול והי יום טוב: מתנה אדם על הכלכלה. להא מלתא הוי שתי קדושות היתה לו כלכלה של פירות טבל ושכח ולא עישר מערב יום טוב ותנן אין מגביהין תרומות ומעשרות ביו"ט מעשר ביו"ט בתנאי ואומר אם היום חול ולמחר קדש

יהיו אלו תרומה ומעשרות על אלו ואם היום קדש אין בדבריו כלום ונותן בהן סימן ולמחרת חוזר ואומר כן אם היום חול ואתמול קדש יהיו אלו תרומה על השאר ואם היום קדש ואתמול חול הרי נעשה תרומה מאתמול וממה נפשך נתקנו: ואוכלה בשני. אבל לא בראשון דשמא קדש הוא ואין בדבריו כלום: וכן לגבי ביצה. הווי שתי קדושות האחד חול והאחד יו"ט והנולדה בראשון מותרת בשני: בשני אין בראשון לא. אלמא כל מידי דזב ממקומו ביו"ט ואפילו אוכלא אסור: ומשני רבי יוחנן מוחלפת השיטה. שיטת המשנה דאין סוחטין ואיפוך דרבי יהודה לרבנן: ומדקא מרמי. רבי יוחנן משקין שזבו וביצה אהדדי: שמע מינה חד טעמא הוא. ומאן דאסר בהא אסר בהא ודשרי בהא שרי בהא: רבינא אמר. הא דקאמר ר' יוחנן מוחלפת השיטה לא תיפוך: אוכלא דאפרת הוא. וכיון דמשום סחיטה ליכא משום משקין שזבו נמי ליכא בעומדת לאכילה: לדידכו. דאסריתו לה אף בשני נהי נמי דאית לכו בביצה גזירת משקין שזבו ואפילו בתרנגולת העומדת לאכילה: אודו לי מיהת דבשני שריא. דחד מינייהו חול הוא: קדושה אחת היא. ולא דמו לשאר ימים טובים דהנך לאו משום ספקא אתקון דאף בזמן ב"ד היו עושין אותם שני ימים אם באו עדים מן המנחה ולמעלה כדאמרין ב"ה (ל:): רבינא ברי' דרב עולא אמר. רבי יהודה אדר' יהודה מעיקרא לא תקשי דהא דקאמר בשני אין בראשון לא בעומדת לביצים קאמר ומשום מוקצה ולא משום משקין שזבו: מיתיבי. אהנך אמוראי קמאי דאפלוג בטעמא דבית הלל דמתני': לכסות בה את הכלי. פי צלוחית: לסמוך בה. זוקפה כנגד חודה וסומך בה:

אבל כופה עליה את הכלי בשביל שלא תשבר ;
 וספיקה -^ט אסורה,
 ואם נתערבה באלף - כולן אסורות ;
 בשלמא לרבה דאמר : משום הכנה -
 הוי ספיקא דאורייתא,
 וכל ספיקא דאורייתא לחומרא ;
 אלא לרב יוסף ולרבי יצחק דאמרי : משום גזרה -
 ספיקא דרבנן היא,
 וכל ספיקא דרבנן לקולא ! ?
 אמר רב אידי בר אבין :
 סיפא אתאן לספק טרפה.
 אי הכי -
 אימא סיפא :
 נתערבה באלף - כולן אסורות ;
 אי אמרת בשלמא ספק יום טוב ספק חול -
 הוי דבר שיש לו מתירין,
 וכל דבר שיש לו מתירין - אפילו באלף לא בטיל ;
 אלא אי אמרת ספק טרפה -
 דבר שאין לו מתירין היא ותבטל ברובא !
 וכי תימא -
 ביצה חשובה ולא בטלה ;
 הניחא למאן דאמר : כל שדרכו לימנות שנינו ;
 אלא למאן דאמר : את שדרכו לימנות שנינו -
 מאי איכא למימר ?
 דתנן (ערלה ג' טז-י) :
 מי שהיו לו חבילי תלתן של כלאי הכרם -
 ידלקו ;
 נתערבו באחרים ואחרים באחרים -^א
 כולן ידלקו,
 דברי רבי מאיר ;

וחכמים אומרים :
 יעלו באחת ומאתים ;
 שהיה רבי מאיר אומר :
 את שדרכו למנות - מקדש ;
 וחכמים אומרים :
 אינו מקדש אלא ששה דברים בלבד ;
 רבי עקיבא אומר : שבעה ;
 ואלו הן :
 אגוזי פרך, ורמוני באדן, וחביות סתומות,
 וחלפי תרדין, וקלחי כרוב, ודלעת יונית ;
 רבי עקיבא מוסיף אף ככרות של בעל הבית ;
 הראוי לערלה - ערלה,
 הראוי לכלאי הכרם - כלאי הכרם ;
 ואתמר עלה :
 רבי יוחנן אמר : את שדרכו לימנות^ב שנינו ;
 ורבי שמעון בן לקיש אמר : כל שדרכו לימנות^ב שנינו ;
 הניחא לרבי שמעון בן לקיש ;
 אלא לרבי יוחנן - מאי איכא למימר ?
 אמר רב פפא :
 האי תנא - תנא דליטרא קציעות הוא דאמר :
 כל דבר שבמנין - אפילו בדרבנן לא בטיל,
 וכל שכן בדאורייתא ;
 דתניא :^ג
 ליטרא קציעות שדרסה -
 על פי עגול, ואינו יודע באיזה עגול דרסה,
 על פי חבית, ואינו יודע באיזו חבית דרסה,
 על פי כורת, ואינו יודע באיזו כורת דרסה -
 רבי מאיר אומר :
 ד. רבי אליעזר . אומר :
 רואין את העליונות כאילו הן פרודות,
 והתחתונות מעלות את העליונות ;

רש"י

בטלים חוץ משה דברים הללו המנויין כאן שהן חשובין מאד : **פרך ובאדן**.
 מקומות הן : **קולחי**. קלחי כרובין גדולים עם עלין שלהן וכרוב של א"י היה
 גדול כאילן כדאמרין בכתובות (ק"א) : **הראוי לערלה ערלה**. אותן שהן מין
 אילן וערלה נוהגת בהן מקדשין את ערוביהן משום ערלה : **והראוי לכלאי**
הכרם. כגון חלפי תרדין וקולחי כרוב וככרות שאינן מין אילן מקדשין ערוביהן
 באיסור כלאי הכרם : **את שדרכו לימנות שנינו**. במילתיה דר' מאיר :
הניחא לר' שמעון בן לקיש. איכא לאוקמא לברייתא דלעיל דקתני ביצה לא
 בטלה כר' מאיר : **האי תנא**. דלעיל : **תנא**. דאייירי גבי ליטרא קציעות הוא
 דאמר כל דבר שיש בו מנין אפילו במידי דרבנן כגון ליטרא קציעות דאייירי
 בתרומת פירות דרבנן : **לא בטיל**. כדמפרש לקמיה : **וכ"ש**. ביצה טרפה :
ליטרא קציעות. תאנים שנתייבשו בשדה וקצען במקצוע והוא שם כלי העשוי
 לכך וחותרין בו עוקצי התאנים ואחר כך דורסים אותם בכלי עגול והן נדבקין יחד
 ונעשין כגבינה והוא נקרא עגולי דבילה וכשבאין למוכרן מפרידן במגרפה
 ומוכרן במשקל ליטרא : **שדרסה**. ע"פ כלי ששמו עגול שבו עושין העגולין :
ואינו יודע באיזה עגול. אבל יודע שעל פיו הוא ולא בתוכו : **רבי מאיר**
אומר. כן נחלקו ר' אליעזר ור' יהושע בדבר זה : **ר' אליעזר אומר**. אף על פי
 שאין לטוות תחתונות בספק דמוע מצטרפות התחתונות אל הפומין של כל
 העגולין הללו : **רואין אותן כאילו הן פרודות**. אם אין כאן מאה פומין של
 היתר שיהא בהן כדי להעלות פי האיסור באחד ומאה רואין כאילו ליטרות של כל
 הפומין פרודות מעל הפומין ומעורבות בשל שולים ונמצאו כולם בספק הדמוע

אבל כופה עליה כו'. ואע"ג דהיא אינה ניטלת מטלטלין את הכלי לצורכה
 ולאפוקי מד' יצחק דאמר (שבת מג.) אין כלי ניטל אלא לדבר הניטל בשבת ואיהו
 מוקי לה בצריך למקומו של כלי : **וספקא**. של זו אסורה קא סלקא דעתך ספק
 נולדה ביו"ט ספק בחול אסורה ביו"ט : **ספק דרבנן היא**. דאפי' ודאי משום
 גזירה הוא דאתסר וכי היא לה ספיקא הוי ספק במידי דאסור מדרבנן : **לספק**
טריפה. ספק נולדה מתרנגולת טרפה ולא ביו"ט קאי ואיידי דאייירי באיסור ביצה
 איירי נמי בהא : **שיש לו מתירין**. שיכול לאכלו אחר יו"ט בהיתר גמור :
אפילו באלף לא בטיל. ואע"ג דמדאורייתא חד בתרי בטיל דכתיב (שמות כג)
 אחרי רבים להטות אחמור רבנן הואיל ויש לו מתירין לאחר זמן לא יאכלנו באיסור
 על ידי ביטול : **הניחא למ"ד**. לקמן : **כל שדרכו למנות שנינו**. במשנת
 ערלה כדלקמן דלא בטיל משמע כל דבר שיש בני אדם המקפידין עליו מפני
 חשיבותו למוכרו במנין ביצה נמי הרבה מוכרין אותה במנין : **אלא למאן**
דאמר את שדרכו. דמשמע את המיוחד לכך שאין אדם מוכרו באומד : **מאי**
איכא למימר. הרי ביצה הרבה נמכרת באומד בלא מנין : **תלתן**. מין קטנית
 למתק קדירה פילוג^ד ר' בלע"ז : **ידלקו**. כדי כלאי הכרם שנאמר (דברים כב) פן
 תוקדש תוקד אש דאסירי בהנאה : **יעלו באחת ומאתים**. אם נתערב אחד מהן
 במאתים של היתר יעלה אחד מהן וידלק והשאר מותרין וזה שיעור ביטול כלאים
 וערלה באחד ומאתים : **שהיה ר' מאיר אומר**. כלומר להכי אמר ר' מאיר כולן
 ידלקו ולית להו ביטול שהיה ר' מאיר אומר הואיל ודרכן לימנות אין בטלין
 ומקדשין לאסור כל המתערבין בהן : **וחכמים אומרים**. כל פירות שבעולם

רבי יהושע אומר: אם יש שם מאה פומין יעלו, ואם לאו - הפומין אסורין, והשולים מותרין;
רבי יהודה אומר: רבי אליעזר אומר: אם יש שם מאה פומין יעלו, ואם לאו - הפומין אסורין והשולים מותרין;
רבי יהושע אומר: אפילו יש שם שלש מאות פומין לא יעלו; דרסה בעגול ואינו יודע באיזה עגול דרסה - דברי הכל יעלו.
דברי הכל?
היינו פלוגתייהו! ?
אמר רב פפא: הכי קאמר - דרסה בעגול ואינו יודע באיזה מקום בעגול^ט דרסה, אי לצפונה אי לדרומה - דברי הכל יעלו.
רב אשי אמר: לעולם ספק יום טוב ספק חול, הוי דבר שיש לו מתירין, וכל דבר שיש לו מתירין - אפילו בדרבנן לא בטיל.
תניא: אחרים אומרים משום רבי אליעזר: ביצה תאכל היא ואמה.
במאי עסקינן? אילימא - בתרנגולת העומדת לאכילה; פשיטא דהיא ואמה שריא!
אלא - בתרנגולת העומדת לגדל ביצים; היא ואמה אסורה!
אמר רבי זירא: תאכל אגב אמה. היכי דמי?

אמר אביי: כגון שלקחה סתם, נשחטה - הובררה דלאכילה עומדת, לא נשחטה - הובררה דלגדל ביצים עומדת.
רב מרי אמר: גוזמא קתני, דתניא: אחרים אומרים משום רבי אליעזר: ביצה תאכל היא ואמה, ואפרוח וקליפתו; מאי קליפתו? אילימא - קליפה ממש; קליפה בת אכילה היא? אלא - אפרוח בקליפתו; עד כאן לא פליגי רבנן עליה דרבי אליעזר בן יעקב, אלא היכא דיצא לאויר העולם, אבל היכא דלא יצא לאויר העולם - לא פליגי! אלא אפרוח וקליפתו - גוזמא, הכא נמי - תאכל היא ואמה - גוזמא.
אתמר: שבת ויום טוב, רב אמר: נולדה בזה - אסורה בזה; ורבי יוחנן אמר: נולדה בזה - מותרת בזה.
לימא^ט קסבר רב קדושה אחת היא? והאמר רב: הלכה כארבעה זקנים, ואליבא דרבי אליעזר דאמר: שתי קדושות הן! ?
אלא, הכא בהכנה דרבה קמיפלגי, רב אית ליה הכנה דרבה, ורבי יוחנן לית ליה הכנה דרבה.

רש"י

ומצטרפות התחתונות להעלות את ליטרא שעל הפה והואיל ותרומת פירות דרבנן מקילים בהעלאתם: ור' יהושע אומר אם יש שם מאה פומין. של היתר לבד פומין של אסור מעלין אותן באחד ומאה: ואם לאו הפומין אסורין. ואין השולים מועילין לבטל הפומין הואיל ואין בספק הדמוע: רבי יהודה אומר. לא כן נחלקו ר' אליעזר ור' יהושע אלא כן נחלקו ר' אליעזר אומר כו': ר' יהושע אומר אפילו יש שם שלש מאות פומין. וכולן בכלל הספק אין מעלין את היחיד הואיל ופומי הכלי דבר שיש בו מנין הוא לא בטלי ואפילו בדרבנן אבל דרסה בעגול כו': הכי קאמר דרסה בתוך העגול. דעכשיו אינן נכרות שהרי מדובקות ואינו יודע היכן היא אם בצפונה של עגול או בדרומו הואיל והשתא לאו בת מנין היא ולא מנכרא דברי הכל יעלו ותנא דלעיל ר' יהודה ואליבא דרבי יהושע היא: רב אשי אמר לעולם. הא דקתני וספקה אסור ספק יום טוב ספק חול קאמר ודקשיא לך לרב יוסף ולרבי יצחק ספק דרבנן הוא ולקולא הכא אזלינן לחומרא הואיל ויש לו מתירין למחר: אפילו בדרבנן. כגון ביצה דגזרת פירות הנושרין היא לא בטלה בתעורבותה וכי היכי דבטולה מחמירין מהאי טעמא בספקה נמי מחמירין מהאי טעמא: ביצה תאכל. אם נולדה ביום טוב:

פשיטא דהיא ואמה שריא. כלומר אם בא לומר כבית שמאי לשמעין ביצה אמה למה לי פשיטא דשריא: היא ואמה אסורה. דשמעין לר' אליעזר דאית ליה מוקצה דתנן בפרק המביא (לקמן לה). ר' אליעזר אומר עומד אדם על המוקצה כו' אלמא הכנה בעי: אגב אמה. אם אוכלין את אמה היום תאכל אף היא: שלקחה סתם. תרנגולת זו קנאה סתם: גוזמא קתני. כאדם שרוצה להחזיק דבריו מדבר יתר ובעומדת לאכילה קאמר ונחלק על בית הלל האוסרים ואמה לא יצטריכא ליה אלא גזים ואמר מילתא יתירא הכל יאכל גם את האב גם את האם: דר' אליעזר בן יעקב. אוסר אפרוחים שלא נפתחו עיניהם ופליגי רבנן עליה ולקמן מייתי לה בגמרא: גוזמא. אע"פ דלא אפשר גזים ואמר מילתא דטופיינא גוזמא דבר שנוי שאינו מתקבל: שבת ויום טוב. הסמוכין והוא הדין ליום טוב ושבת: קדושה אחת היא. הרי הן כיום אחד ארוך: ארבעה זקנים אליבא דר' אליעזר. בערובין ב' בכל מערבין (לה:). דאמר שתי קדושות הן. ומערב ליום א' למזרח ולשני למערב: הכנה דרבה. דאמר הכנה בידי שמים מתסרא מיום טוב לשבת דסעודת שבת בעיא הזמנה מיום חול מגזרת הכתוב:

כתנאי:

נולדה בשבת - תאכל ביום טוב,

ביום טוב - תאכל בשבת;

רבי יהודה אומר משום רבי אליעזר:

עדיין היא מחלוקת,

שבית שמאי אומרים: תאכל;

ובית הלל אומרים: לא תאכל.

אושפיזכניה דרב אדא בר אבהה,

הווי ליה הנך ביצים מיום טוב לשבת,

אתא לקמיה,

אמר ליה: מאי לאטווינהו האידנא וניכלינהו למחר?

אמר ליה: מאי דעתך?

רב ורבי יוחנן - הלכה כרבי יוחנן,

אפילו רבי יוחנן לא קא שרי אלא לגומעה למחר,

אבל ביומיה - לא;

והתניא:

אחת ביצה שנולדה בשבת,

ואחת ביצה שנולדה ביום טוב -

אין מטלטלין אותה לא לכסות בה את הכלי,

ולא לסמוך בה כרעי המטה.

אושפיזכניה דרב פפא,

ואמרי לה ההוא גברא דאתא לקמיה דרב פפא,

הווי ליה הנך ביצים משבת ליום טוב,

אתא לקמיה,

אמר ליה: מהו למכלינהו למחר?

אמר ליה: זיל האידנא ותא למחר,

דרב לא מוקי אמורא עלויה מיומא טבא לחבריה,

משום שכרות.

ד: כי אתא למחר אמר ליה: °

איכו השתא -

אשתלאי, ואמרי לך:

רב ורבי יוחנן - הלכה כרבי יוחנן;

הא אמר רבא:

הלכתא כותיה דרב בהני תלת,

בין לקולא בין לחומרא.

אמר רבי יוחנן:

עצים שנשרו מן הדקל בשבת -

אסור להסיקן ביום טוב;

ואל תשיבני ביצה.

מאי טעמא?

ביצה -

משום דביומא נמי חזיא לגומעה,

ולא קא שרי לה מר" עד למחר,

מידע ידיע דבת יומא אסורה;

עצים -

דלא חזו ליומיהו,

אי שרי להו מר" למחר -

אתי למימר - ביומיהו נמי שרו,

ואתמול משום שבת הוא דלא חזו להסקה.

אמר רב מתנה:

עצים שנשרו מן הדקל לתוך התנור ביום טוב -

מרבח עליהם עצים מוכנים ומסיקן.

והא קא מהפך באיסורא!?

כיון דרובא דהיתרא נינהו -

כי קא מהפך - בהיתרא קא מהפך.

והא קא מבטל איסורא, י?

ותנן:

אין מבטלין איסור לכתחלה!?

הני מילי בדאורייתא,

אבל בדרבנן מבטלין.

ולרב אשי דאמר:

כל דבר שיש לו מתירין,

אפילו בדרבנן לא בטיל -

מאי איכא למימר!?

רש"י

והשלישי בשני ימים טובים של ראש השנה נחלק להחמיר: מן הדקל. שנשבר בשבת: אסור להסיקן ביום טוב. הסמוך לו: ואל תשיבני ביצה. שאמרתי בה נולדה בזה מותרת בזה דהכא שייך למיסר טפי: ומאי טעמא ביצה כיון דביומא. אי לאו דאסירא משום דנולדה בשבת הווי חזיא לגומעה חיה שיש בני אדם גומעין כן: ולא שרי ליה מר עד למחר מידע ידיע. כי שרית ליה למחר ואתמול לא שרית דבת יומא אסירא אבל עצים דשבת כיון דביומיהו בלאו איסור מוקצה נמי לא חזו שאין מבערין אש בשבת: אי שרי להו מר למחר אתי למימר. אם נפלו בו ביום נמי שרו ואתמול שלא בערנום משום דשבת לא חזי להסקה: והא קא מהפך באיסורא. כשמוליכין בתנור מזוית לזוית: בהיתרא מהפך. שהאיסור בטל ברוב: והא קמבטל איסור. בידיים: ותנן אין מבטלין איסור לכתחלה. דאע"ג דאיסורא בטיל ברובא הני מילי היכא דאיערב ממילא אבל לאערובי ולבטולי בידיים אסור דהכי תנן במס' תרומות (פ"ה מ"ט) תשעים ותשעה וחזרה ונפלה סאה של חולין אם שוגג מותר ואם מזיד הפילה לאותה סאה אחרונה כדי להשלים מאה חולין להעלות את התרומה אסור: בדאורייתא. כגון תרומה: אבל בדרבנן. כגון מוקצה דהכא:

עדיין היא מחלוקת. ב"ש וב"ה בזה כשם שנחלקו לכו ביום: אושפיזכניה. בעל הבית: מיו"ט לשבת. היום נולדו והיה רוצה לאכלן למחר בשבת: לאטווינהו. לצלותן האידנא מי אסירי בטלטול בו ביום או לא: מאי דעתך. דפשיטא לך דלמחר מיהא שרו משום דקיימא לן רב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן מיהו בטלטול האידנא אסירי דאפילו ר' יוחנן לא שרי לצלותה היום אלא לגומעה למחר אם היה יו"ט קודם לשבת: אבל ביומיה לא. ואפילו בטלטול: והתניא. סייעתא: דרב לא מוקי אמורא עלויה. לא היה מעמיד מתורגמן לפניו לדרוש דרשה לרבים: מיומא טבא לחבריה. כלומר משעשה היום יום טוב דהיינו לאחר סעודה עד מחר: משום שכרות. דרב אורויי היה מורי בדרשה שלו כדאמרין בכריתות ושכור אסור להורות דכתיב יין ושכר אל תשת (ויקרא ט) וכתוב להורות את בני ישראל (שם): איכו השתא. אם הוריתי לך אתמול בשכרות: אשתלאי. שכחתי ושגגתי והייתי מורה בו היתר משום דקיימא לן בשאר דוכתי רב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן עכשיו יפה דחיתך עד היום ונזכרתי: הא אמר רבא. לקמן (ה): הלכתא כותיה דרב בהני תלת. שאמר לענין ביצה זו משבת ויום טוב ולקמיה בשני ימים טובים של גליות נחלק להקל